

Člověk není myslitelný bez světa, t.j. bez prostředí, které je vytvořeno všemi druhy sfér : počínaje tou, která obaluje Zemi a chrání ji před zhoubným kosmickým zářením jako maminka dítě před zimou, a konče sférou, již vděčí za tvorbu kyslíku, za zdroje potravy a energií všeho druhu. Člověk je tedy vázán na vše, co tu je. Je-li takto vázán, nejde o vazbu jednostrannou, ale oboustrannou, produktivní. Člověk má na světě poslání a to spočívá v tom, aby se zachoval a aby se "realizoval" tvorbou. Záměrně používáme výrazu "tvorba" a ne "práce", která má z biblického hlediska ráz trestu. Ne v tom smyslu, že by byla práce trestem, ale že práce, která je vykonávána bez Boží úchvaly, bez vazby na Boha, je záležitostí svízelnou, plnou únavy a potu, neboť ztratila inspiraci a pravý cíl, t.j. inspiraci Ducha. Ta s sebou přivádí i sílu, nepoměřitelnou s přirozenou /viz nadlidský výkon Michelangela, inspirovaného géniem umění!/ a obsahuje i pravý cíl, který je zaměřen věčnostně /proto Michelangelova díla jsou vpravdě "věčná" svou pravdivostí, krásou, schopností oslovit člověka v jeho srdci/. To, co je vlastní "tvorbě" je analogické Božímu tvoření: vychází z jasného poznání smyslu, který nepomíjí, neboť je totožný s tím, kdo je Bůh. A ten jako láska, jež jako pravé dobro "diffusivum est", t.j. má schopnost se všude šířit, nelze zastavit - tak, jako se nepodaří zabránit plevelu, který prorazí i asfalt a rozpustí i křemen.

Člověk jako takový je "chodící osamocenost". Z této osamocenosti ho nemůže vyrvat žádná vezdejší skutečnost - i kdyby měla rozměr té největší myslitelné lidské lásky. Protože i ta je omezená - časově, intenzitou, silou. Protože bylo řečeno, že člověk je vázán na všechno kolem něho, lidi i svět, nemůže si stačit sám. Musí být doplněn na vyšší druh bytí, jakoby vyšší jednotku než je jednotlivec : je přirozeně staven a povolán k partnerství. Teprve ve spojení s druhým se stává tím, čím se stát má. Muž se stává mužem a otcem teprve díky ženě, v níž nalézá doplnění sebe po všech stránkách, počínaje fyzickou a konče duchovní. Žena se stává plně ženou a matkou díky muži. To je "model" k pochopení, k čemu je člověk přiměřeně povolán: k partnerství s Bohem.

Co dělá člověka člověkem je jeho partnerství s Bohem. Je touto cestou vyvolen stát se Božím tvorem v pravém slova smyslu. Tu je rozdíl oproti t.zv. "božímu stvoření", do něhož patří všechno, i člověk, ale jen člověk se může - i nemusí! - svobodně rozhodnout pro toto partnerství s Bohem. I když je k tomu povolán, záleží na jeho svobodném rozhodnutí, chce-li být i vyvolen. /Proto říká Kristus v evangeliu, že "je sice mnoho povolaných, ale málo vyvolených" = vyvolených málo z titulu lidské svobody; nelze tedy mluvit o "předurčení!"/.

Člověk se objevuje na Zemi ve chvíli, kdy se nejen "vzprímí" je na zadní" - tak přírodovědci: "Homo erectus" - a dokáže něco dělat s rukama, aby se uživil, nýbrž ve chvíli, kdy vychází ze sebe směrem k druhému. A to nikoliv tak, jak to dělá zvíře, instinktivně, pudově, puzeo vnitřním zákonem /bylo přece zjištěno, že chování zvířete, které vypadá jako nejvyšší rozumné, se projeví jednoznačně jako pudové hnutí, které ztratí smysl, vznikne-li nepřirozená překážka, pro kterou zvíře není vybaveno instinktem/, nýbrž tak, že si uvědomuje, že je nad ním něco, co ho přesahuje, co je nad jeho síly. Především to poznává při střetu s přírodními živly, nejen katastrofickými. V té chvíli je schopen první primitivní "bohopoety" = uvědomuje si svou vazbu na něco mocného, jím nepostihnutelného. Že tuto zkušenost dělá postupně, bolestně, že se mylí v tom, koho vyzývá, že dělá okliky a umísťuje to "nad ním existující" do mrtvých věcí, živých zvířat, plodivých stromů, do jím nevysvětlitelných přírodních úkazů /blesk, polární záře, kometa/, do životodárných paprsků Slunce, do tajuplných tajemství ženy a zrodu dítěte, která se podobají proměnám měsíce, do bohatství hvězd - tomu není se třeba divit. Na druhé straně není třeba vyvozovat z toho nepotřebu náboženství, jakmile lidé záhady přírodního dění vědecky zdůvodní a technicky zvládnou. Neboť není pravda, že by někdy v dějinách tohoto lidstva existovala nenáboženská situace. Existuje buď pravé nebo falešné náboženství.

Člověk nemůže žít trvale v situaci nejistoty a relativizmu, aniž by tím netrpělo jeho lidství a aniž by se nestával méně člověkem. Navzdory urputného boje komunistů proti křesťanství u nás se pěstovalo pseudo-náboženství nejhoršího kalibru: za absolutní a věčné se prohlašovaly hodnoty, které jsou relativní a jepičí: ekonomika, technika, marxismus, sex. V podstatě šlo o modloslužbu, která si v ničem nezadala s nejprimitivnější modloslužbou minulosti - třeba s pověstným zlatým teletem, které si zhotovili Židé na poušti.

Základem víry v Boha - jakkoli chápaného, třeba deformativně - je zkušenost vlastního bytí člověka, který přesahuje sám sebe a tak poukazuje na existenci vyššího druhu, byť by to bylo prezentováno sebezašifrovaněji.

Protestantský teolog BONNHOEFFER, oběť nacistů, napsal: "Je na čase skončit s představou Boha, který zaskakuje, kde se objeví hranice lidského umění a kterého člověk volá, když je v koncích. Boha nelze postavit na roven naší bídy a našeho selhání - oboje jsme zavinili sami - nýbrž je třeba ho hledat ve středu všeho pozemského a živého. Jen tak se ukáže, že Bůh není nějaké výhledisko z nouze, že je tudíž

zbytečný v míře, v jaké my rozšíříme hranice svého poznávání, umění a konání."

Jak potřeba lidské bytosti, tak její plnost bytí poukazují na Boha. A všude, kde lidé zakusili bytí v jeho plnosti, bohatství, kráse a velikosti, si byli vědomi, že jde o dárované bytí, že mne předchází v obrovské dobrotě, že mne přijímá před mým konáním a tak ode mne požaduje, abych dal takovému bohatství smysl a tím jako člověk smysl obdržel.

Obráceně je potřebnost člověka poukazem na něco docela jiného, než je sám - poukazem na B o h a. To, že člověk brzy narazí na hranice svého bytí, na omezenost poznání, nedostatečnost milování, krátkost rozkoše - která by měla trvat stále! - to, že člověk touží po naprosté otevřenosti vůči všem zdrojům pravdy, poznání, radosti a blaha vůbec, to vše mu jasně dává poznat, že sám sobě nestačí a že chce-li se zachránit z této omezenosti, musí se pohybovat směrem k tomu, co je nekonečně vyšší než on a celá jeho pozemská existence.

Totéž lze ukázat i na již výše zmíněné osamocenosti člověka. Tato osamocenost je bezpochyby jedním z podstatných kořenů, z nichž vyrůstá setkání člověka s Bohem. Když člověk zakouší samotu, zakouší zároveň, jak celá jeho bytost volá po druhém TY, jak málo je stvořen k tomu, aby zůstal odsouzen k trvalé samotě. Přitom se může tato osamocenost ukázat člověku v různých hloubkách.

Především se může tato osamocenost ukojit objevením lidského TY. Pak ale dochází k paradoxnímu procesu /o němž píše konvertita Paul CLAUDEL v jedné ze svých divadelních her/: lidské TY se stává nesplnitelným příslibem a poukazuje na něco, co leží z a tímto lidským TY. Takže i když má člověk to štěstí, že najde doplňující lidské TY, založí pravé manželství atd., bude to jen zpětné volání po absolutním TY. /Podle Paul CLAUDELa je žena pro muže vpravdě "milostí" - dává mu poznat, že je oním nesplnitelným příslibem, jehož splnění je vyhrazeno Bohu./

Pouhá bída z osamocenosti, zkušenost, že žádné lidské společenství nemůže beze zbytku splnit lidskou touhu po absolutním, člověka cele doplňujícím TY, však vždy nevedou ke zkušenosti o Bohu. - Na druhé straně naplnění láskou - to, že jsem dostal jako dar druhého - mohou dát člověku poznat, že dostává ze společenství s druhým více, než co toho dal. Tak i blízkost lidského štěstí dává vytušit blízkost oné absolutní radosti a sebenalezení, jak jsou darem samotného Boha, který se daruje člověku jako partner.

Tím chceme naznačit, jakým způsobem může člověk zakusit Boha jako toho, který má jednoznačnou vazbu na lidské bytí - aniž bychom museli

uvádět důkazy z Písma svatého o Jahve-m, o zkušenosti Izraele a pod./ Jiným zdrojem náboženské zkušenosti o Bohu je konfrontace člověka se světem, s mocnostmi a tajemstvími, které v něm potkává. Opět platí, že vesmír ve své plnosti a kráse i se svou nedostatečností - jak se projevuje v katastrofách - se svou plodností a propastností dává člověku možnost, aby zakusil moc, která vše převyšuje, přesahuje a nese - a tak podává obraz o Bohu-Stvořiteli - stejně, jako výše rozvedené partnerství s absolutním TY podává obraz o Bohu-Vykupiteli a Zachránci.

//Je-li pravda, že existují t ř i formy Božího tématu: monoteismus /víra v jednoho Boha/, polyteismus /mnohobožství/ a ateismus, pak existuje jednota těchto tří "pod čarou", neboť všechny tři směry jsou přesvědčeny o jedinečnosti absolutního. I polyteismus se všemi svými božstvy a bohy nazírá jediný základ, totiž božský. A ateismus? Jeho nejpůsobivější forma, dnes už vyšlá z módy - marxismus - tvrdí, že existuje jednota bytí ve všem, co je, v nejprísnejší formě: všechno prohlašuje za hmotu, a toto tvrzení absolutizuje. - Všecky tři formy se objevují v různých obměnách, v různé intenzivě a v různé převaze: např. antika - ateisté Epikur, Lukréc, monoteisté - Platón, Aristoteles, Plotin, přitom oba polyteisté. Teprve na pozadí antiky je viditelná revolučnost křesťanského postoje, pro který byly totožná filosofická a náboženská orientace.//

+

Ve Starém zákoně se mluví o víře až překvapivě málo, protože víra v Boha není téma, o němž by bylo třeba se nějak zvlášť zmiňovat. Prostě Bůh je! Jen pomatenec mohl v Izraeli o existenci Boha pochybovat nebo ji popírat./"Jen blázen říká ve svém srdci: Není Boha" -žalm/.

V Novém zákoně je to již jiné: Ježíšovo odsouzení a smrt na kříži popírají viditelně a logicky jeho svázanost s Bohem. Věřit znamená poznat v Ukřižovaném Boha - Pána - přemožitele smrti - živého na věky. Takto věřit je těžší než uzнат existenci Boha, protože v Boha věří na způsob vědců a filosofů i ďábel. Kděžto na víře v Ježíše Krista se rozhoduje všechno v lidském životě. Ježíš sám neustále k víře v něho vybízel a žádal ji jako jedinou podmínku své konkrétní pomoci. Víra tu má podobu dětsky prosté důvěry, že Ježíš stačí na nemožné, protože mu tato moc byla dána od Boha. Zároveň je obrovským nárokem, protože se dotýká samé podstaty člověka, mění ji, dává celému životu jiný směr než dosud, mobilizuje myšlení a vůli. Není těžké věřit v existenci něčeho, co si nelze ověřit, pokud to přímo nezasahuje do našeho života. Mnohé poznatky bereme jako fakta, ale vlastně je přijímáme ve víře:

věříme v solidnost informací vědců, objevitelů. Ale víra v Ježíše Krista, v jím slíbenou spásu, v osvobození od hříchů - to kříží cestu, kterou jdeme. Jeho slova mění celý náš hodnotový systém. Jestliže Ježíš říká: "Všecko je možné tomu, kdo věří", zmůžeme se nejvýše na ono evangelní "Pane, věřím, pomoz mé nevěře!" Teprve věřící člověk ví, co je nevěra! Pochybnost může mít jen víra /při čemž myslíme na nejhlubší pochybnosti, a ne na intelektuální hru!/. Ale jen pravá víra skončí se všemi pochybnostmi u Ježíše!

Víra je dar, ale je doručován určitým stanoveným způsobem - i když existují jisté odchylky v podrobnostech. Víra není beztvará emoce, mocné duševní hnutí, které přepadne člověka, aniž by si byl vědom, kam směřuje. Boží svět, který se vírou otevírá, není svět pomatečnosti a rozplizlých přeludů snových vidin! Není ani tajemně bezobsažný, vzdorující lidskému vyjádření.

Víra má svůj obsah - a ten se dostává k člověku skrze slovo, hlásání. Tak sv. Pavel: "Víra vzniká ze slyšení Božího slova". A toto Slovo je ovšem více než informace o tom, co neregistrujeme smysly a na co rozum nepříjde. Je nárokem na člověka ve všech jeho složkách. Staví ho před svrchovanou autoritu nepochopitelné lásky. Tak svědčí jistě o tom, co jsme dosud neznali: otevírá člověku možnost naprosto určitého o s o b n í h o vztahu, do něhož může vstoupit právě vírou.

Víra není z nás - vždyť je dar! - ale neuskuteční se b e z n á s! Bez svobodného souhlasu - tedy bez svobodného rozhodnutí. Kdyby tomu bylo jinak, byli bychom jen pasivní stranou, na níž má sestoupit náhlé osvětlení. Výzva "Věř!" z evangelia by byla nesmyslná, kdyby nebyla výzvou na lidské chtění a vůli. A byla by zbytečná, kdyby ji nebylo možno uposlechnout.

Věřit není lehké, protože jde o zápas na všech rovinách, včetně myšlenkové. Teprve když se odvážíme vstoupit tam, kam nás zve evangelium, t.j. do "experimentu zv. víra", poznáváme, že víra není "snová krajina, zaprášený archiv s věčnými pravdami" /L.Rejchrt/, ale skutečný život, který žijeme s Kristem.